

Till
enligt sändlista

Förordnande om naturreservat för urskogsartade fjällbarrskogar
och fjäll i Västerbottens län
(11 bilagor)

Administrativa uppgifter om reservaten och beskrivning av
områdena, se bilaga 1 - 8.

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar att följande fjällnära urskogsartade
barrskogar och fjäll skall vara naturreservat (7 §
naturvårdslagen) Namnen på naturreservaten anges nedan. Beslutet
innebär också att Vindelfjällens naturreservat utvidgas.

- 1. Oxfjället
- 2. Blaikfjället (kronans mark)
- 3. Gitsfjället
- 4. Marsfjället
- 5. Skalmadal
- 6. Kirjesålandet (utvidgning av Vindelfjällen)
- 7. Matsorliden (utvidgning av Vindelfjällen)
- 8. Giertsbäcksdalen (utvidgning av Vindelfjällen)

Naturreservatens avgränsning har angetts på bifogade kartor.
Reservaten omfattar enbart statlig mark. Enklaver av enskild
mark, ströängar och liknande som ligger inom de på kartan
redovisade reservaten ingår således inte. För ett område vid
Mattaberg på Tärna-Stensöle allmänning förordnas nu om be-
stämmelser enligt 11 § naturvårdslagen (se nedan under Kirjeså-
landet).

Renskötsel, jakt och fiske kan ske inom ramen för naturreser-
vatens syften. I övrigt behöver områdena skyddas mot alla
former av markutnyttjande som direkt påverkar deras natur.

Föreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga över fastig-
heter inom reservaten (8 § naturvårdslagen)

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1988-01-25

11.121-2431-86

1. Uppföra helt ny byggnad eller anläggning
2. Anlägga väg
3. Anlägga luft- eller markledning
4. Bedriva täkt av berg, sten, grus, jord eller torv
5. Borra, spränga, gräva, schakta, utfylla eller tippa
6. Dika, dämma eller vidta vattenreglering
7. Fälla växande eller döda träd, upparbeta vindfällen eller vidta någon skogsvårdsåtgärd.
8. Plantera in för trakten främmande djurart.
9. Framföra motordrivet fordon på barmark i terrängen med undantag för uttransport av redan fälld älg.
10. Använda kemiska bekämpningsmedel på land eller vatten.

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

11. Sprida ut kalk på land.
12. Sprida ut kalk i vatten.

Utan hinder av ovanstående föreskrifter får renskötsel utövas i enlighet med rennäringslagen med undantag för fällning av torrträd.

Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (9 § naturvårdslagen)

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet nämligen

1. Utmärkning och information om reservatet.
2. Uppsättning av informationstavlor.

Föreskrifter om vad allmänheten har att iaktta inom reservaten (10 § naturvårdslagen)

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. Klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig närmare rovfågelbo, lya eller gryt än 100 m.
2. Göra åverkan på mark eller växtlighet, torrträd och vindfällen inräknade.

3. Framföra motordrivet fordon på barmark i terrängen.

Särskilda föreskrifter för vissa områden

4 Marsfjället

Punkt 9 under bestämmelserna om rätten att förfoga över fastighet (8 § naturvårdslagen) skall inte gälla för rennärningen på kalfjällsdelarna av reservatet eller på lederna upp till kalfjället.

Om regeringen inom tio år beslutar att Fatsjö kraftverk skall byggas gäller inte bestämmelserna i detta beslut för byggandet av Fatsjö kraftverk. Länsstyrelsen förutsätter emellertid att detta i så fall sker med minsta möjligt intrång i naturreservatet.

6 Kirjesålandet

För Kirjesålandet både för kronans mark och den del som ligger på Tärna-Stensele sockenallmänning gällde interimistiskt skydd i tre år från 1984-12-20. Länsstyrelsen beslutar nu (11 § naturvårdslagen) att det skall vara förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd utföra någon av de åtgärder under punkterna 1 - 11 som finns redovisade under "Föreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga över fastighet inom reservatet". Beslutet enligt 11 § naturvårdslagen gäller för den del av Kirjesålandet som är belägen på Tärna-Stensele sockenallmänning. Avgränsningen är den som bör gälla för ett slutligt reservat och framgår av bifogade karta. Det gäller under en tid av ett år från 1988-01-25. Beslutet gäller utan hinder av anförda besvär.

Föreskrifter om vård och förvaltning (9 § naturvårdsförordningen)

Syftet med vården och förvaltningen

Reservatens nuvarande struktur med endast ringa påverkad urskogsartad fjällbarrskog, fjällbjörkskog och fjäll skall bevaras. De anordningar för besökare som behövs skall anpassas till detta mål. Inom ramen för detta mål skall länsstyrelsen verka för att reservaten i ökad omfattning utnyttjas för ett verkligt vildmarksanknutet friluftsliv. Det skall ske i nära samråd med berörda samebyar med hänsyn till områdenas centrala betydelse för deras näring. De förvaltningsinsatser som dessa reservat föranleder är i huvudsak utmärkning, tillsyn och information.

Naturvårdsförvaltare

Länsstyrelsen skall vara naturvårdsförvaltare.

Ett särskilt rådgivande organ, samrådsgruppen för Vindelfjällens naturreservat finns. Den skall också behandla frågor för de områden som Vindelfjällen nu utvidgas med.

För Oxfjället, Blaikfjället, Gitsfjället, Marsfjället och Skalmadal skall motsvarande samrådsgrupp inrättas. I den skall således förutom länsstyrelsen ingå representanter för Dorotea och Vilhelmina kommuner, lantbruksnämnden, domänverket, Vilhelmina revir, samt Vilhelmina södra och norra samebyar.

Skötselplan

Länsstyrelsen fastställer bifogade principskötselplan som i tillämpliga delar skall gälla för samtliga reservat (bilaga 9).

En särskild skötselplan skall dessutom snarast upprättas för Marsfjället. Den skall utarbetas i nära samråd med berörd sameby. Skötselplanen för Vindelfjällen skall revideras så att den också omfattar Kirjesålandet, Matsorliden och Giertsbäcksdalen. Husbehovsavverkning för bofast ortsbefolkning skall behandlas i dessa planer. Skötselplanerna kommer att bli föremål för styrelsens ställningstagande.

Särskilda skötselplaner skall på sikt utarbetas för samtliga reservat och även innehålla släckningsplaner i den händelse skogsbrand skulle uppstå.

Redogörelse för ärendet

Domänverket drog 1952 upp en särskild skogsodlingsgräns för barrskogen upp mot fjällkedjan. Därefter har inte något skogsbruk bedrivits inom dessa delvis landskapstäckande barrskogar. Motiven för skogsodlingsgränsen var bl a att osäkerhet rådde om det var möjligt att föryngrade dessa fjällnära skogar om de avverkades. Andra motiv var naturvård och rennäring. Sedan 1952 har i olika tidsskeden i diskussion om att behålla skogsodlingsgränsen motiven växlat mellan dessa intressen. Omkring 1980 började emellertid domänverket planera för skogsbruk ovanför skogsodlingsgränsen, vilket innebar att en intressekonflikt uppstod mellan naturvård och skogsbruk. Länsstyrelserna och naturvårdsverket genomförde då en inventering av fjällnära urskogsartade barrskogar. Med denna inventering som grund enades domänverket och naturvårdsverket 1984 om att de i detta beslut upptagna områdena skulle sparas för framtiden. För ett av områdena i Västerbottens län, Kirjesålandet, kunde man inte enas utan frågan hänsköts till regeringen, som beslutade att området skulle bevaras för framtiden och att skogsbruk inte skulle bedrivas.

Naturvårdsverkets och domänverkets överenskommelse samt regeringens beslut var provisoriska administrativa åtgärder i avvaktan på beslut om långsiktigt skydd med stöd av naturvårdslagen. Regeringen uppdrog 1985-09-05 åt naturvårdsverket, att efter samråd med berörda länsstyrelser samt med utgångspunkt främst i naturvårdslagens bestämmelser utarbeta underlag för permanenta skydds- och förvaltningsformer

för de totalt 55 aktuella områdena i de olika fjällänen. I uppdraget angavs att verket skall lämna förslag till lämpliga principer för skyddsföreskrifter, detaljavgränsningar, naturvårdsförvaltning m m. Skyddsföreskrifterna skulle utformas så enhetligt som möjligt och områdenas avgränsning på karta och i terrängen göras lättfattlig och ändamålsenlig. Vidare framhölls att för mark inom områdena, som inte ägs av staten, bör skyddsåtgärderna i största möjliga utsträckning samordnas med de skyddsåtgärder som vidtas beträffande statens mark.

Vart och ett av de avgränsade fjällnära skogsområdena har sådana värden från naturvårdssynpunkt att de uppfyller naturvårdslagens krav för naturreservat.

Regeringens uppdrag innehåller inga preciserade direktiv om vilken skyddsform som skall tillämpas. Skyddet skall dock i huvudsak grundas på naturvårdslagens bestämmelser. Det understryks också att skyddsföreskrifterna bör vara enhetliga. Därmed saknas också i praktiken annat alternativ till skydd enligt naturvårdslagen än som naturreservat.

Detaljavgränsning av områdena har gjorts av länsstyrelsens naturvårdsenhet i samråd med berörda domänverksrevir.

Naturreservatsbestämmelserna och principerna för vård och förvaltning har utformats gemensamt av naturvårdsverket och berörda länsstyrelser.

Statens naturvårdsverk, Svenska samernas riksförbund gemensamt för berörda samebyar, domänverket, Sorsele, Storumans, Vilhelmina och Dorotea kommuner, domänverket, lantbruksnämnden, Tärna - Stensele allmänningskog samt Svenska naturskyddsföreningen med berörda kretsar har yttrat sig. Skrivelser har dessutom inkommit från Sorsele och Vilhelmina allmänningsskogar samt från enskilda markägare i Grytsjö, Blaikliden och Marsliden.

För särskilda kommentarer till de olika reservaten, se bilaga 1-8.

Områdenas betydelse och behov av skyddad vård

Områdena utgör länets och några av landets mest skyddsvärda urskogsområden. De har höga allmänekologiska, zoologiska och botaniska värden. För flera hotade och sällsynta arter utgör de livsmiljön. Områdena har även höga värden för friluftslivet genom vildmarkskaraktären och den anslående orörda skogs- och fjällnaturen.

Urskogarna och angränsande fjäll består av hela intakta landskap eller landskapsavsnitt med stora inslag av andra orörda naturtyper - myr, vatten, fjällhed m m. Ca hälften av områdenas areal utgörs av andra markslag än barrskog. De olika markslagets ekosystem är invävdade i och beroende av varandra. Landskapets i

sin helhet genuina, orörda karaktär är en given grundfaktor vid definitionen av reservatens syfte.

Det principiella målet för ett urskogsreservat är att bevara urskogens ekosystem i orört och ostört tillstånd och att låta de naturliga processer som formar urskogsmiljön löpa fritt. I ekosystemet ingår såväl mark och vatten som växter och djur. Med naturliga processer avses både de långsamma förändringar som sker i vegetationen och de mer eller mindre regelbundet återkommande, omdanande rubbningarna av denna utveckling. Exempel på rubbningar är bränder, stormfällning och utslagning av vegetation genom tillfälliga extrema klimatförhållanden. Även faunans långsiktiga förändringar, eller fluktuationer - vilka i hög grad är knutna till vegetationsförändringar - ingår i de naturliga processerna.

De flesta av de urskogar i fjällområdet som avsätts som naturreservat är tillräckligt stora och välavgränsade för att i väsentlig grad kunna fungera som självständiga barrskogsekosystem med fortsatt fri utveckling av de processer som formar miljön och med relativt naturlig frekvens av de djurarter som förekommer här. Urskogarna ligger dessutom som kärnor i en större skogsregion längs fjällkedjan, vilket i sin helhet har ett från landets övriga barrskogar avvikande, ostörd karaktär. Genom de naturliga grunddragen i detta mycket stora sammanhängande barrskogar torde det finnas en unikt god förutsättning att de avgränsade naturreservaten skall kunna fortleva som naturliga skogsekosystem.

Det går dock inte att betrakta urskogarna som helt oberoende öar i det större delvis kulturlandskapet. Skogsbruk, jakt, brandbekämpning m m i urskogarna omgivningar, påverkar indirekt även urskogarnas vegetation och fauna. Målet torde därför behöva modifieras till att avse bevarande av urskogens ekosystem och naturliga processer i ett i huvudsak orört tillstånd.

Reservaten innehåller intresseväckande naturmiljöer och en ökad besöksfrekvens från allmänhetens sida kan förväntas. En sådan utveckling är positiv och förenlig med den grundläggande tanken att naturreservaten helst bör vara till gagn för både naturskydds- och friluftssintressen. Eftersom den orörda miljön är grunden till både naturskyddet och den speciella naturupplevelsen måste dock denna miljö värnas så att den inte förlorar i kvalitet vad gäller både orörd miljö och tillhörande naturupplevelser.

Utnyttjande av urskogsreservaten för sådan forskning och miljöövervakning som är viktig i ett större naturvårdssammanhang eller för ekologisk grundforskning är helt förenligt med urskogsreservatens ändamål. Även forskningen måste dock underordnas bevarandeaspekterna och bedrivas på ett sådant sätt att områdena inte skadas.

Ändamålet med reservaten är således att bevara urskogens och olika fjällnaturtypers ekosystem och naturliga processer samt

1988-01-25

11.121-2431-86

landskapets orörda karaktär i väsentligen orört och ostört tillstånd för framtiden. Ändamålet är även att - inom ramen för detta mål - ge möjlighet till friluftsliv och vetenskaplig forskning i orörd natur.

Särskilda motiv för de olika reservaten framgår av bilaga 1-8.

Samordning med rennäringen

Reservaten är av stort värde för rennäringen genom att de innehåller hänglavskogar. De idag tydligast synliga spåren av samernas renskötsel är stubbar efter hänglavsförande träd vilka fällts för att göra trädlavarna åtkomliga för renarna. Lokalt kan sådana stubbar påträffas relativt rikligt men också saknas över stora områden.

Förutom fällningen av lavbärande träd har avverkningar skett för vedbrand, främst torrträd, samt för andra husbehovsändamål.

Totalt sett har dock samernas avverkningar haft liten inverkan på skogsekosystemet. Renen som växtätare har alltid varit en viktig ekologisk faktor i den fjällnära skogen.

Det är viktigt att se till naturvårdens och rennäringens starka gemensamma bevarandeintressen i den fjällnära skogen och att samordna dessa intressen inom reservatens ram. Eftersom reservaten garanterar att vidsträckta hänglavskogar långsiktigt bevaras från omdanande skogsbruk, vägar etc, torde de vara av stor nytta för rennäringen.

Länsstyrelsen är emellertid medveten om att avsättandet av dessa reservat inte innebär en helhetslösning för rennäringens behov av hänglavskogar och årstidsbeten. Skogsbruket måste också fortsättningsvis ta största möjliga hänsyn till rennäringen inom områdena där skogsbruk kan bedrivas.

Jakt och fiske

De stammar av olika djurarter som förekommer i den fjällnära skogen är utsatta för periodvis mycket hårda förhållanden vad gäller klimat och tillgång på föda. De flesta arters numerär bestäms i första hand av sådana förhållanden. Jaktens påverkan på faunan är - utom då det gäller större rovdjur och älg - troligen marginell jämfört med naturligt gynsamma och ogynsamma perioder. Den jakt som sedan lång tid bedrivits i de aktuella urskogsområdena torde därför inte påtagligt påverka ekosystemen och kan fortsätta även när områdena avsatts som reservat.

Några särskilda inskränkningar i fisket behövs inte för att tillgodose reservatets syfte. Utsättning av främmande fiskarter och bekämpning av fisk med kemiska medel är dock åtgärder som inte kan accepteras. Kalkning av försurade sjöar för att bibehålla den naturliga fiskstammen kan tillåtas efter prövning i

1988-01-25

11.121-2431-86

varje särskilt fall. Kalkning på land i tillrinningsområden bör inte tillåtas.

Ortsbefolkningens avverkning för husbehov

I vissa mindre delar av de nu beslutade naturreservaten har upplåtelser för avverkning av brännved och sågvirke för husbehov förekommit. Det gäller bl a södra delen av Marsfjället mot Grytsjö och Blaikliden samt västligaste delarna av Kirjesålandet. Inom områden där husbehovsavverkning tidigare förekommit avser länsstyrelsen också fortsättningsvis ge tillstånd till avverkning i ungefär samma omfattning som tidigare. Dessa frågor skall också behandlas i kommande detaljskötselplaner för de olika reservaten.

Naturvårdsförvaltning

I samband med att Vindelfjällens naturreservat bildades 1974 prövades frågan om naturvårdsförvaltningen ingående för den här typen av naturreservat. Till sådana fjäll och fjällskogsområden är en rad olika intressen knutna. Därför bedömdes länsstyrelsen vara den myndighet som genom sitt vida samhällsansvar var bäst lämpad att vara naturvårdsförvaltare. Länsstyrelsen är regional naturvårdsmyndighet och har enligt naturvårdsförordningen ett övergripande ansvar för naturvårdsförvaltningen i länet och är dessutom ansvarig för drift och underhåll av de statliga fjälllederna. För naturvårdsförvaltningen av Vindelfjällen och arbetet med fjällederna har länsstyrelsen särskild anställd personal i fjällområdet. Enligt naturvårdsverket måste med hänsyn till rådande knapphet på medel naturvårdsförvaltningen av nu beslutade reservat ske genom omfördelning av arbetsuppgifterna för länsstyrelsens nuvarande förvaltningspersonal i fjällområdet.

Domänverket var i detta ärende i ett inledande skede enig med länsstyrelserna och naturvårdsverket om att länsstyrelserna skulle vara naturvårdsförvaltare. Domänverket har emellertid senare i sitt yttrande ansett sig böra få denna uppgift i Dorotea och Vilhelmina. Lantbruksnämnden däremot har ansett att länsstyrelsen bör vara naturvårdsförvaltare. Detta speglar ungefär den diskussion som föregick länsstyrelsens ställningstagande till naturvårdsförvaltningen för Vindelfjällen. Några nya skäl för att länsstyrelsen inte skulle vara naturvårdsförvaltare för naturreservat i fjällområdet har inte framkommit.

Genom att så många olika samhällsintressen är knutna till fjällen och det fjällnära området är länsstyrelsen fortfarande genom sitt breda samhällsintresse bäst lämpad att vara naturvårdsförvaltare i fjällområdet. Därigenom hålls också möjligheten att skapa en särskild enhet för detta arbete öppen. En sådan organisation finns i Norrbottens län och har inneburit ökade resurser.

1988-01-25

11.121-2431-86

Staten bekostar naturvårdsförvaltningen genom naturvårdsverkets anslag H5, Vård av naturreservat.

Blaikfjället, enskild mark

Länsstyrelsen är införstådd med att Blaikfjället har stora naturvärden.

Med nu föreliggande beslut och i övrigt gällande restriktioner på markanvändningen är mycket stora områden skyddade i denna del av länet. Vid avvägning mellan naturvårdens intressen och behovet av arbetstillfällen och skogsråvara anser länsstyrelsen - därför i likhet med skogsvårdsstyrelsen, berörda kommuner och markägare - att naturreservatet för Blaikfjället kan begränsas till den av staten ägda marken.

Säkerställande av övrig berörd enskild mark

I regeringens uppdrag framhölls att för mark som inte ägs av staten inom de redovisade områdena borde skyddsåtgärderna i största möjliga utsträckning samordnas med de skyddsåtgärder som vidtas beträffande statens mark.

Naturvårdsverket förhandlar med SCA om förvärv av mark vid Rissjö, som skall ingå i Gitsfjället. När dessa förhandlingar slutförts får avgränsningen av Gitsfjället revideras i detta avsnitt.

Inom Kirjesålandet ingår ett område som ägs av Tärna -Stensele allmänning och där förordnande gäller enligt 11 § naturvårdslagen. Förhandlingar om förvärv av området skall bedrivas. Om dessa förhandlingar skulle misslyckas kan länsstyrelsen ändå pröva förordnade om naturreservat. Frågan om intrångsersättningsningens storlek får i så fall fastställas av fastighetsdomstolen.

Nalovardo, domänreservat

Nalovardo är ett av de områden som enligt regeringens uppdrag skulle skyddas enligt naturvårdslagens bestämmelser. I sitt remissvar tillstyrkte Sorsele kommun och domänverket naturreservat. Därefter har företrädare för kommunen och Sorsele revir till länsledningen framfört att domänreservat var bättre med hänsyn till domänverkets stora friluftssatsning främst på fiske i Sorsele.

Domänverket har under 1987 avsatt Nalovardo som domänreservat.

Länsstyrelsen beslutar med hänvisning till ovanstående att inte bilda naturreservat för Nalovardo.

1988-01-25

11.121-2431-86

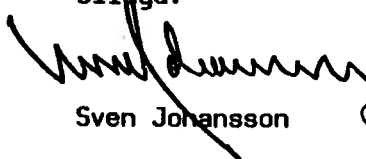
Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse.

I styrelsens beslut deltog landshövding Sven Johansson jämte ledamöterna Lorenz Andersson, Hans Berglund, Bert-Ove Bäckman, Nils Häggström, Laila Johansson, Kjell Kling, Yngve Lauritz, Mats Lindberg, Sverker Lindberg, Kerstin Lundström, Stefan Löfstedt, Ernst Löwgren, Torsten W Persson och Allan Sjöström.

I den slutliga handläggningen deltog även länsantikvarie Karin Eriksson, länsråd Harry Forsell, planeringsdirektör Harald Frisendahl, förste länsassessor Percy Gustavsson, överlantmätare Tore Kvarnbrink, avdelningsdirektör Per Erik Persson, föredragande, samt länsarkitekt Märt Saarm.

Mot beslutet beträffande Blaikfjället enskild mark anmäldes avvikande mening av avdelningsdirektör Per Erik Persson enligt bilaga.

Sven Johansson

Per Erik Persson

Bilagor

Kartor

Avvikande mening beträffande Blaikfjället enskild mark
Besvärshänvisning

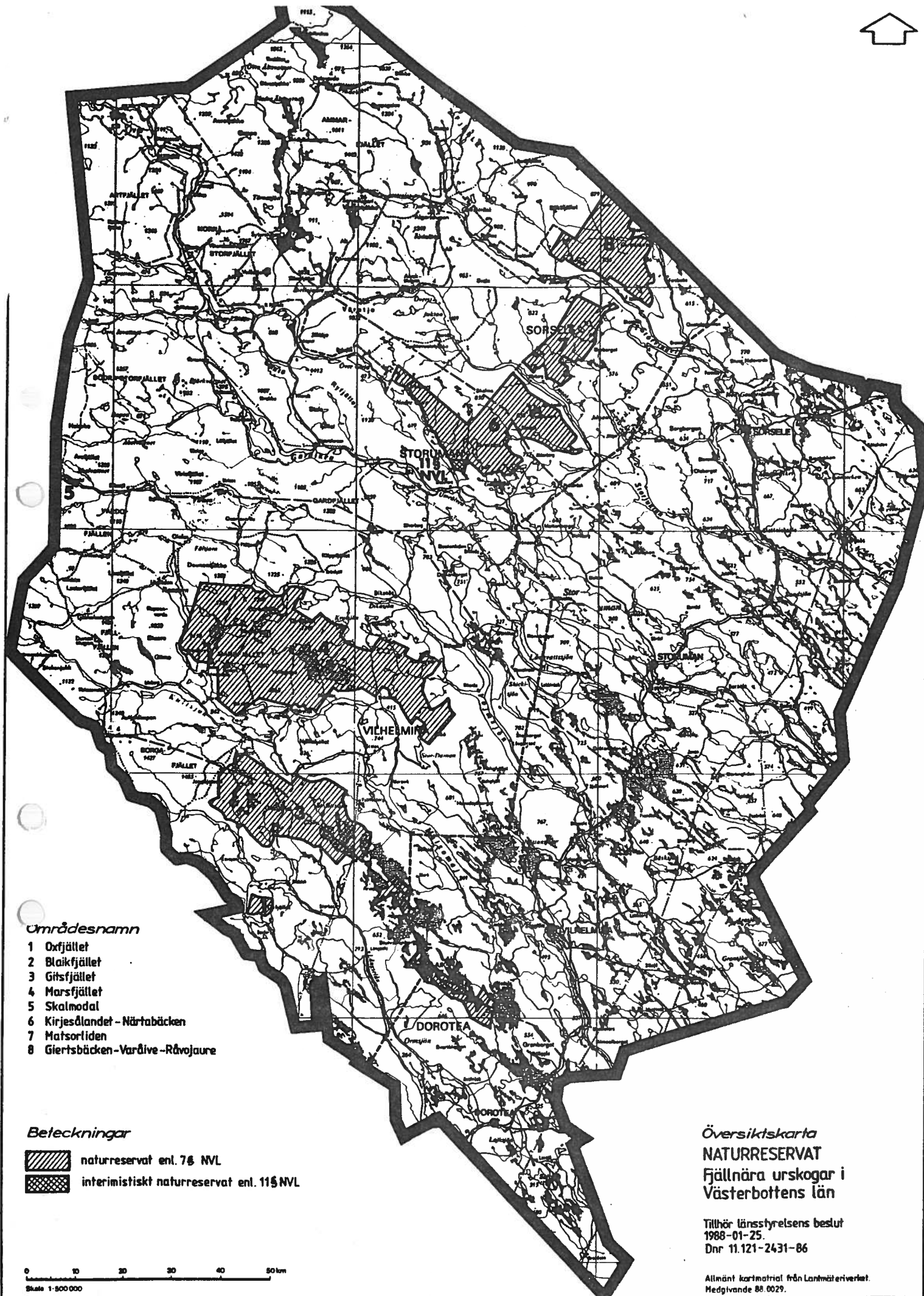
SÄNDLISTA

Domänverket, centralförvaltningen
Domänverket, Umeå distrikt
Domänverket, Vilhelmina revir
Domänverket, Stensele revir
Domänverket, Sorsele revir
Tärna-Stensele sockenallmänning (rek + mb)
Grans sameby
Rans sameby
Umbyns sameby
Vilhelmina norra sameby (rek + mb)
Vilhelmina södra sameby
Svenska samernas riksförbund (rek + mb)

Kopia till

Styrelsens ledamöter och suppleanter (35 ex)
Statens naturvårdsverk
Dorotea kommun
Vilhelmina kommun
Storumans kommun
Sorsele kommun
Lantbruksnämnden
Skogsvårdsstyrelsen
Vilhelmina sockenallmänning
Sorsele sockenallmänning
Blaikfjällets intresseförening
SCA Skog, Sundsvall
Svenska naturskyddsföreningen, Stockholm
Svenska naturskyddsföreningen, Västerbottens länsförbund
Dossier Oxfjället, Blaikfjället, Gitsfjället, Marsfjället,
Skalmodal, Kirjesålandet, Matsorliden, Giertsbäcksdalen

LE
LE
LA
PE
NE
PEP

Områdesnamn

- 1 Oxfjället
- 2 Blåkfjället
- 3 Gitsfjället
- 4 Marsfjället
- 5 Skalmadal
- 6 Kirjeslandet - Närtabäcken
- 7 Matsortiden
- 8 Giertsbäcken - Vardäve - Råvojaure

Beteckningar

- naturreservat enl. 76 NVL
- interimistiskt naturreservat enl. 115 NVL

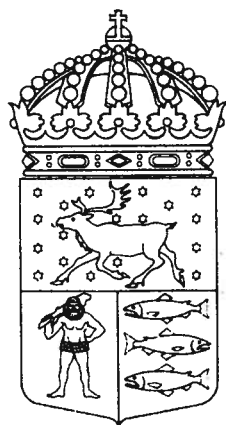
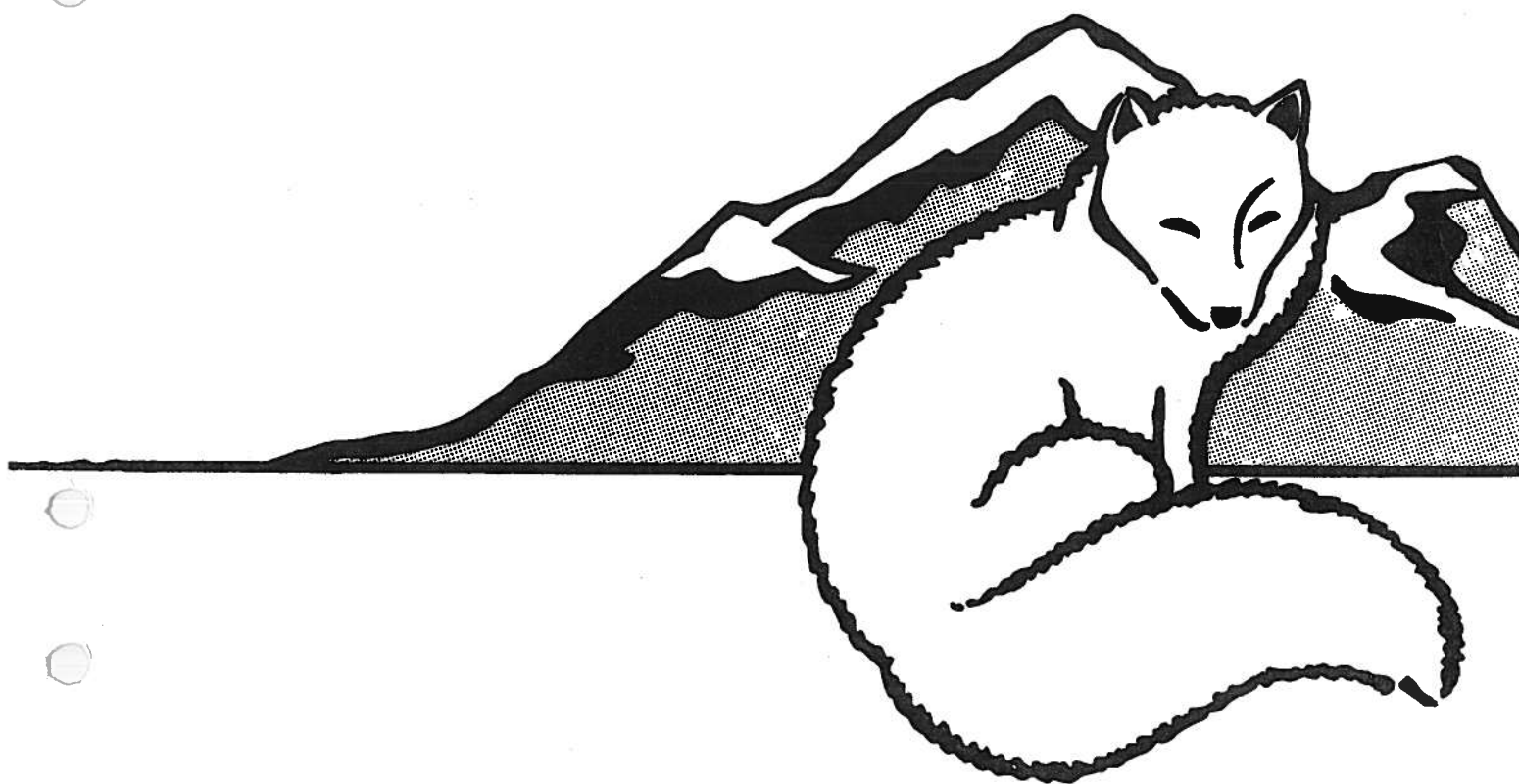
Översiktskarta NATURRESERVAT Fjällnära urskogar i Västerbottens län

Tillhör länsstyrelsens beslut
1988-01-25.
Dnr 11.121-2431-86

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket.
Medgivande 88.0029.

K. Carlsson, Lantmäteriet

SKÖTSELPLAN

GITSFJÄLLETS NATURRESERVAT

Upprättad av LÄNSSTYRELSEN I VÄSTERBOTTENS LÄN

S K Ö T S E L P L A N för

Gitsfjället naturreservat

Dorotea och Vilhelmina kommuner, Västerbottens län

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen i
Västerbottens län

Planen fastställd 1992-03-16 av länsstyrelsen i
Västerbottens län

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	<u>Sid</u>
FÖRORD.....	3
I ALLMÄN BESKRIVNING.....	4
1 Administrativa data.....	4
2 Grund för beslut samt föreskrifter.....	4
3 Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden....	6
3.1 Naturförhållanden.....	6
3.2 Kulturhistoriska förhållanden.....	7
3.3 Markanvändning.....	8
3.4 Tillgänglighet.....	9
3.5 Slitage och störningskänslighet.....	9
3.6 Tillsyn.....	9
3.7 Information.....	9
3.8 Naturvärden och sociala värden.....	9
3.9 Problem-/konfliktområden.....	9
3.10 Källuppgifter.....	10
II PLANDEL.....	10
1 Disposition och skötsel av mark och vatten.....	10
1.1 Övergripande mål.....	10
1.2 Generella riktlinjer och åtgärder.....	10
1.3 Hävd av skogsområden.....	10
2 Anordningar för rekreation och friluftsliv.....	10
2.1 Övergripande mål.....	10
2.2 Riktlinjer och åtgärder.....	11
Tillgänglighet.....	11
Friluftsanordningar/anläggningar.....	11
Vandringsstigar och leder.....	11
Övernattnings- och raststugor.....	11
Sanitära anordningar.....	11
Renhållning.....	12
Information.....	12
Utmärkning av naturreservatets gräns.....	12
3 Tillsyn.....	12
4 Dokumentation.....	13
5 Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	13
5.1 Ekonomisk utredning.....	13
5.2 Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	13

Bilagor:

1. Karta, skala 1:100 000
2. Skötselplanekarta, skala 1:100 000
3. Blankett för dokumentation av utförda åtgärder
4. Ekonomisk utredning

FÖRORD

Föreliggande förslag till skötselplan har upprättats under 1990 av länsstyrelsen, planförfattare Mats-Rune Bergström, i samråd med bl a berörda kommuner. Kartor och framsida har framtagits av Britt Eriksson, Ritcentralen.

Skötselplanen består av två delar:

- I ALLMÄN BESKRIVNING av naturreservatet
- II PLANDEL, som delas in i följande avsnitt:
 - 1. Disposition och skötsel av mark och vatten
 - 2. Anordningar för rekreation och friluftsliv
 - 3. Tillsyn
 - 4. Dokumentation
 - 5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Skötselplanen är av detaljerad typ.

Kartor godkända ur sekretessynpunkt för spridning, statens lantmäteriverk, 1990-09-05.

Allmänt kartmaterial från lantmäteriet. Medgivande 90.016.

I

ALLMÄN BESKRIVNING

1

Administrativa data

<u>Skyddsform</u>	Naturreservat
<u>Objektnummer</u>	52
<u>Beslutsdatum</u>	1988-01-25
<u>Kommun</u>	Dorotea, Vilhelmina
<u>Läge</u>	10 km N Risbäck Topografiska kartblad 22F Risbäck 22G Vilhelmina 23F Fatmomakke
<u>Area</u>	40 000 ha
därav barrskog	6 500 ha
<u>Markägare</u>	Staten
<u>Naturvårdsförvaltare</u>	Länsstyrelsen i Västerbottens län

2

Grund för beslut samt föreskrifter

Grund för beslut

Området är stort, innehåller ett flertal naturtyper och är nästan orört. Granskogarna är till stor del högproduktiva och sällsynt högvuxna. Vallenjukkes dalgång rymmer ett moränbacklandskap av största geovetenskapliga värde.

Området har höga allmänekologiska, zoologiska och botaniska värden. För flera hotade och sällsynta arter utgör området livsmiljön.

Ändamålet med reservatet är att bevara urskogens och olika fjäll-naturtypers ekosystem och naturliga processer samt landskapets orörda karaktär i väsentligen orört och ostört tillstånd för framtiden. Ändamålet är även att - inom ramen för detta mål - ge möjlighet till friluftsliv och forskning i orörd natur.

Föreskrifter om inskränkningar i rätten att förfoga över
fastighet inom reservatet (8 § naturvårdslagen)

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

- 1 uppföra helt ny byggnad eller anläggning
- 2 anlägga väg
- 3 anlägga luft- eller markledning
- 4 bedriva täkt av berg, sten, grus, jord eller torv

- 5 borra, spränga, gräva, schakta, utfylla eller tippa
- 6 dika, dämna eller vidta vattenreglering
- 7 fälla växande eller döda träd, upparbeta vindfällan eller vidta någon skogsvårdsåtgärd
- 8 plantera in för trakten främmande djurarter
- 9 framföra motordrivet fordon på barmark i terrängen med undantag för uttransport av redan fälld älg
- 10 använda kemiska bekämpningsmedel på land eller vatten.

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

- 11 sprida ut kalk på land
- 12 sprida ut kalk på vatten.

Utan hinder av ovanstående föreskrifter får renskötsel utövas i enlighet med rennäringslagen med undantag för fällning av torrträd.

Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (9 § naturvårdslagen)

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet nämligen

- 1 utmärkning och information om reservatet
- 2 uppsättning av informationstavlor.

Föreskrifter om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet (10 § naturvårdslagen)

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

- 1 klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig närmare rovfågelbo, lya eller gryt än 100 m
- 2 göra åverkan på mark eller växtlighet, torrträd och vindfällan inräknade
- 3 framföra motordrivet fordon på barmark i terrängen.

Föreskrifter om vård och förvaltning (9 § naturvårdsförordningen)

Syfte med vården och förvaltningen

Reservatets nuvarande struktur med endast ringa påverkad urskog-artad fjällbarrskog, fjällbjörkskog och fjäll skall bevaras. De anordningar för besökare som behövs skall anpassas till detta mål.

Inom ramen för detta mål skall länsstyrelsen verka för att reservatet i ökad omfattning utnyttjas för ett verkligt vildmarks-anknutet friluftsliv. Det ska ske i nära samråd med Vilhelmina södra sameby med hänsyn till områdets betydelse för deras näring.

De förvaltningsinsatser som detta reservat föranleder är i huvudsak utmärkning, tillsyn och information.

Naturvårdsförvaltare

Länsstyrelsen i Västerbottens län skall vara naturvårdsförvaltare.

Ett särskilt rådgivande organ, samrådsgruppen för Gitsfjällets naturreservat skall inrättas. I den skall således förutom länsstyrelsen ingå representanter för Dorotea och Vilhelmina kommuner, lantbruksnämnden, domänverket, Vilhelmina skogsförvaltning samt Vilhelmina södra och norra samebyar. Samrådsgruppen gäller även för Oxfjället, Blaikfjället, Marsfjället och Skalmodal.

3

ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1

Naturförhållanden

Gitsfjället (1062 m ö h) karaktäriseras som ett lågfjäll och utgör en isolerad utliggare av fjällregionen, skild från fjällregionen i övrigt genom Saxnäs-Båtas fjällsänka.

I väster ligger Saxnäs-Båtas fjällsänka, denna är flackt utformad med höjder insprängda som obetydligt höjer sig över omgivningen. I områdets östra del där Gitsån rinner är en djup kanjon utbildad. I denna mynnar en något mindre kanjon från nordväst.

Gitsfjällets södra sluttningar är bitvis avbrutna av berg och bergsryggar med höjder omkring 800 m ö h (relativa höjder ofta 100 - 200 m). I reservatet är vissa bergsidor utbildade som lodräta hammare med rasbranter, t ex Baksjöklumpens och Heligsjöknulens sydsidor. Mellan bergsryggarna finns plåtaartade, myrdominerade terrängavsnitt med påtagligt inslag av gölar, tjärnar och mindre sjöar.

De lösa jordarterna domineras av morän och torv. Moränen varierar allt från finkorning - blockfattig över till grovkorning - blockrik. Stora arealer täcks av torv då markfuktigheten är mycket hög i plåtaartade terrängavsnitt och i sluttningars nedre delar.

Gitsfjället är beläget i övergångszonen mellan ett lokalmaritimt klimatområde i väster och ett lokalkontinentalt klimatområde längre österut.

Gitsfjället är ett markerat ostligt fjäll. Det avgränsade området omfattar fjället med anslutande barrskogar, en sjöutfylld sänka (Gitssjöarna), en myrplåta i öster samt Vallenjukkes breda och

öppna dalgång i väster.

Barrskogarna i Gitsfjällets sluttningar domineras av välslutna och produktiva granbestånd. Ända upp mot 700 m ö h påträffas skogsbildande gran med trädhöjder upp mot 30 meter. Fjällbjörkskogen är väl utbildad i Vallenjukkes dalgång, men förekommer i övrigt endast sparsamt. Skogens ålder är som regel hög; 300 år eller ännu högre. På flera platser, särskild på sydsidan, finns yngre brandföryngrade successioner.

Kulturpåverkan är mycket låg och skogarna kan till stor del klassas som urskogar.

Områdets barrskog tillhör den norra barrskogsregionen. Floristiskt avspeglar sig detta genom att nordöstliga (borealkontinentala) arter som t ex skvattram (*Ledum palustre*) och klotstarr (*Carex globularis*) helt saknas. Detta skiljer denna växtgeografiska region från den mellersta boreala regionen.

Norrut och mot högre altitud övergår den prealpina barrskogen till subalpin björkskog. De dominerande arterna och växtsamhällena i fält- och bottenskikt skiljer sig inte nämnvärt från de i den prealpina barrskogen. Med ökad altitud ökar dock inslaget av mer eller mindre utpräglade fjällväxter.

Kännedomen om Gitsfjällsområdets däggdjursfauna inskränker sig till en enkätinventering beskriven i SNV PM 1295 "Faunaområden i fjällregionen". Enkätinventeringar ger ofta helt missvisande siffror beträffande arter och antal individer av vissa arter så kännedomen om däggdjursfaunan i området är ringa.

Områdets fågelfauna torde vara någorlunda väl känd då flera fågelinventeringar berört området. Observerade artantalet uppgår till 111. Fågelfaunan torde vara av normal sammansättning och täthet för dessa typer av områden. Dock kan sannorlikt en utökad inventering lätt resultera i att förekomst av ytterligare ett flertal sällsynta och hotade arter fastställs. Landskapets växlingar av biotoper i form av barrskog, björkskog, videsnår, myrar, gölar, mindre sjöar och kalfjäll ger ett påtagligt varierat fågelliv.

Reservatet är stort, skogrikt varierat med bl a betydande arealer ovanligt växtlig höjdläggesskog samt är i huvudsak orört. Det har dessutom dokumenterade höga värden för urskogsgynnad fauna.

3.2

Kulturrehistoriska förhållanden

Skogen inom reservatet har utnyttjats endast i mycket ringa omfattning. I de större bäckarna har en mycket begränsad flottning bedrivits.

Myrslätter har under lång tid bedrivits på många av myrarna inom reservatet. Ända upp mot kalfjället och på mycket stort avstånd från bebyggelse. På vissa av myrarna har slätter bedrivits i relativ sen tid, på de bättre myrarna kan den röra sig om fram till slutet av 1950-talet.

Spår av myrslåtter i form av hässjestöror finns på en del av myrarna. På nedre delen av Lövsjöfjällets ostsluttning har spår av aktiviteter i samband med slåtter påträffats. I de nedre delarna av stammen på en mycket grov gran finns ett antal pinnar inslagna i linje ovanför varandra. Dessa har troligen använts till att bära upp hässjestöror i samband med örtslåtter i den frodiga sluttningen.

Inom reservatet finns idag spår av två bosättningar, "Lill-Månkesvallen" vid Svansjön och "Sjul-Annas" vid Brånet. Vid dessa har skogens bortröjts och marken hävdats. En tidigare bosättning finns även norr om Svansjön.

Vid Lill-Månkersvallen, knappt en km NO om Svansjön, finns en i lantbruksnämnden regi 1981 renoverad stuga, en redskapsbod och en förfallen ladugård.

Den andra bosättningen, "Sjul-Annas" är stadd i starkt förfall.

Sammanfattningsvis kan sägas att man i stora delar av reservatet ej kan finna påvisbara spår av kulturpåverkan och att den påverkan av mänsklig aktivitet som förekommer inom området är att beteckna som mycket ringa.

3.3

Markanvändning

Vilhelmina södra sameby bedriver renskötsel i området och är den huvudsakliga markanvändaren. Gitsfjällets södra sluttning utnyttjas som renkalvningsland och det går även renflyttningsled genom området. Området används även som betesmarker för renarna.

Jakt och fiske bedrivs i samma omfattning som innan reservatsbildningen.

Ingen speciell form av faunavård sker inom reservatets gränser.

En vandringsled, som tillhör det statliga vandringsledssystemet, från Rissjö till Saxnäs passerar genom reservatet.

I reservatets östra delar finns ett antal stigar som leder fram till Stor-Gitssjön och Lill-Gitssjön. I reservatets västliga delar finns även några stigar som leder fram till Stensjön och Lill-Stensjön.

Lill-Månkesvallen, den f.d. inhysningslägenheten Svansjön, är en stuga med en redskapsbod och en förfallen ladugård belägen mellan

Svansjön, Svansjöflon och Njuktjere.

Reservatet frekventeras i viss mån av vandringsturism sommartid och vintertid av skoterturism och skidåkare. Det råder inget terrängkörningsförbud inom reservatet.

3.4 Tillgänglighet

På norra, östra och södra sidan av reservatet går det allmän väg i varierande närhet till reservatsgränsen. I reservatets östligaste del passerar den allmänna vägen mellan Strömnäs och Risbäck genom reservatet.

Den statliga vandringsleden mellan Risbäck och Saxnäs passerar genom de centrala delarna av reservatet i nord-sydlig riktning. Dessutom ett antal stigar i reservatets östra och västra delar.

3.5 Slitage och störningskänslighet

Iden, gryt och lyor av däggdjur och bon av rovfåglar är störningskänsliga.

Vid en ökad besöksfrekvens inom reservatet kan det förekomma att man faller döda träd och upparbetar vindfällan för lägereldar trots att det är förbjudet enligt föreskrifterna i reservatsbestämmelserna. Om det blir fallet så förändras karaktären i landskapsbilden till det sämre.

3.6 Tillsyn

I länets södra fjälltrakter är stationerad två av länsstyrelsen anställd tillsynspersonal.

Tillsyn av den statliga leden sker med nuvarande personal.

3.7 Information

Ingen form av informationsmaterial eller anläggningar i informationssyfte finns tillgängliga för närvarande.

3.8 Naturvärden och sociala värden

Reservatet karaktär av orördhet och ringa påverkan av mänsklig aktivitet ger det ett högt naturvärde.

3.9 Problem-/konfliktområden

Närheten till områden med stort antal fritidshus kan innebära störningar och slitage från snöskotertrafik inom reservatet. Utvecklingen av *) på Stor-Gitssjön bör följas för att undvika eventuella nedskräpningsproblem i framtiden. Eventuella pågående utmärkningar av skoterstråk bör uppmärksammas.

*) pimpeltävlingar

3.10 Källuppgifter

Källor och muntliga kontakter som legat till grund för plan-utformningen är bl a SNV, Dorotea kommun, Domänverket, SVS, lantbruksnämnden och länsstyrelsen.

II PLANDEL

1 Disposition och skötsel av mark och vatten

1.1 Övergripande mål

Övergripande mål för disposition och skötsel av Gitsfjällets naturreservat är att bevara ekosystemen i ett orört och ostört tillstånd och låta de naturliga processer som format miljön löpa fritt. Med de naturliga processerna avses både de långsamma förändringarna som sker i vegetationen och de mer eller mindre regelbundet återkommande, omdanande rubbningarna av denna utveckling. Exempel på rubbningar är bränder, stormfällning och tillfällig utslagning av vegetation. Även faunans långsiktiga förändringar ingår i de naturliga processerna.

Syftet med naturvårdsförvaltningen är att inom ramen för bevarandebeslutet möjliggöra forskning och friluftsliv i reservatet. Dessutom att bidra till en aktiv marknadsföring av området med beaktande av både naturens känslighet och hänsyn till renskötsel.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Något skogsbruk ska inte bedrivas i området. Brandbegränsning ska ske så snabbt som möjligt för att i möjligaste mån bevara granbeståndet. Åtgärder i samband med brandbegränsningen ska vara så skonsamma som möjligt.

1.3 Hävd av skogsområden

Upplåtelse för husbehovsavverkning av sågvirke och brännved inom reservatets gränser skall ej ges av länsstyrelsen.

2 ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Ett övergripande mål är att i viss omfattning öka det vildmarks-anknutna friluftslivet som kan bedrivas inom reservatet utan att landskapets orörda karaktär påverkas.

2.2

Riktlinjer och åtgärder

Tillgänglighet

Ändring av nuvarande förhållanden är ej aktuellt (se sidan 9).

Friluftsanordningar/anläggningar

Samtliga anordningar redovisas på skötselplanekarta (bilaga 2).

Vandringsstigar och leder

Beskrivning: En markerad ~~sommarled~~ som ingår i det statliga ledsystemet leder i nord sydlig riktning genom reservatet och förbind-er Saxnäs med Rissjö.

Ett antal stigar som ej tillhör det statliga ledsystemet leder i områdets östra del fram till Gitssjöarna och i områdets västra del genom Vallenjukkadalgången till Stensjöarna.

En kraftledning genom Vallenjukkadalgången från Båtas till Saxnäs fungerar som skoterstråk. Kraftledningen går genom naturreservatet. Ett skoterstråk söderifrån mot Gitssjöarna är utmärkt på träd och i terrängen.

Åtgärd: Ingen förändring av befintliga förhållanden. Utmärkningen av skoterstråket söderifrån mot Gitssjöarna bör studeras närmare. Med tanke på föreskrifterna för reservatet så bör den eventuella utmärkningen av skoterstråket ske på ett sådant sätt att det inte strider mot dessa.

Övernattning- och raststugor

Beskrivning: Privata stugor och båthus finns kring sjöarna i reservatet. Väster om Stor-Gitssjön finns en renvaktarstuga som står öppen. Den utnyttjas som raststuga och övernattning även av sportfiskare. "Lill-Månkesvallen" vid Svansjön är en gammal bosättning, renoverad 1981, som är tillgänglig för allmänheten.

Åtgärd: Renvaktarstugan väster om Stor-Gitssjön renoveras.

Utföres under 1:a 5-årsperioden.

Sanitära anordningar

Beskrivning: Sanitära anordningar finns inte inom området.

Åtgärd: Renvaktarstugan väster om Stor-Gitssjön kompletteras i samband med renoveringen med en sanitär anordning.

Renhållning

En tillsyn av området ska ske regelbundet för att tillse att området hålls i ett vårdat skick. Speciell uppmärksamhet ska riktas mot Stor-Gitssjön i samband med fisketävlingar vintertid.

Omhändertagande av sopor m m skall ske i enlighet med kommunens renhållningsordning om ej annat överenskommes.

Information

Informationsfolder om Gitsfjällets naturreservat skall framställas. Den bör innehålla en kortfattad engelsk del. Folder ska innehålla sedvanlig informationen och vara tillgänglig för allmänheten.

Utföres under 1:a 5-årsperioden.

Informationstavlor skall uppsättas vid reservatsgränsen där leder, stigar och stråk leder in i naturreservatet. Där den allmänna vägen passerar reservatsgränsen i områdets östra del ska informations-tavlor också uppsättas. Vid stugor inne i reservatet och i Båtas, Rissjö, Borgafjäll och Saxnäs skall informationstavlor uppsättas. Beträffande placering se skötselplanekarta bilaga 2.

Utförs omedelbart.

Tillsynsman ska i möjligaste mån bistå skolor och allmänhet med information om naturreservatet.

Utmärkning av naturreservatets gräns

Naturreservatets gräns skall utmärkas endast i de områden där sommar- och vinterleder, stigar och stråk leder in i reservatet. Utmärkning skall även ske där den allmänna vägen korsar reservatsgränsen i naturreservatets östra del.

Utmärkningen skall utföras enligt svensk standard (SIS 03 15 22).

Utförs omedelbart.

TILLSYN

Naturvårdsförvaltaren svarar för tillsynen.

Allmän tillsyn av skyltar, informationstavlor, leder, stugor och gränsutmärkningar ska ske. Tillsyn av att reservatsbestämmelserna efterlevs skall ske.

En faunavårdande tillsyn bör ske inom reservatet.

4

Dokumentation

Naturvårdsförvaltaren skall dokumentera utförda åtgärder genom att ange

- utförda åtgärder
- år och månad för åtgärdens utförande
- kostnad
- finansiering
- intäkter
- eventuella noteringar om åtgärdens effekt eller om annat av intresse inom naturreservatet, t ex slitage eller störningar på faunan på grund av friluftsliv

Denna dokumentation skall utgöra underlag vid eventuell revidering av skötselplanen.

Bilaga blankett "dokumentation av utförda åtgärder" (bilaga 3) skall användas för denna dokumentation.

5

FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

5.1

Ekonomisk utredning

Skötselplaneförfattaren har gjort en ekonomisk utredning daterad 1990-08-01 avseende kostnader och intäkter för naturvårdsförvaltningen. Utredningen biläggs (bilaga 4).

5.2

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av staten: Produktion och underhåll av informationstavlor. Allmän tillsyn, faunatillsyn och renhållning där inget annat överenskommits.

Bekostas av enskilda, kommun, etc: Anordningar som ägs eller nyttjas av annan än naturvårdsförvaltaren.

Bilaga 3

Län: Västerbotten

DOKUMENTATION

Sköts omr objekt	Utförd åtgärd	År månad	Kostnader kr	Finan- siering	Intäkter kr	Ev noteringar om åtgärdens effekt, etc
1	2	3	4	5	6	7

Naturvårdsobjekt: Gitsfjället

Kommun: Dorotea och Vilhelmina

Län: Västerbotten

UTREDNING AV KOSTNADER OCH INTÄKTER FÖR NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Undantagen från fastställelse enligt 9 § NVF

1990-08-01
Upprättad.....

Skötsel- område Skötsel- objekt	Kostnader						Intäkter	
	Typ av åtgärd	Arbetskraftsbehov i normaldagsverken i kr		Investeringsbehov (avser material, maskiner etc)		Typ av täkt	Kr	
		Bå 1-5	Bå 6-10	Bå 1-5	Bå 6-10			
1	2	3		4		5	6	
Gitsfjällets naturreservat	Informations- tavlor			50.000				
	Upprustning av stuga vid Stor- Gitssjön	20.000		20.000				
	Gränsutmärkning	100.000						
	Tillsyn	75.000/år	75.000/år					